

**ANALISIS TINDAK TUTUR ILOKUSI
PADA PIDATO KENEGARAAN PRESIDEN JOKO WIDODO
DALAM SIDANG TAHUNAN MPR 2018-2022
DAN IMPLEMENTASI TERHADAP BAHAN AJAR**

ABSTRAK

Penelitian ini bertujuan untuk mendeskripsikan jenis, fungsi dan untuk mengetahui tindak tutur ilokusi pada pidato kenegaraan Presiden Joko Widodo dalam sidang tahunan MPR 2018-2022 terhadap implementasi bahan ajar. Pidato merupakan sebuah pengungkapan pikiran dalam bentuk kata-kata yang ditunjukkan kepada audiens. Metode penelitian yang digunakan dalam penelitian ini adalah metode penelitian kualitatif deskriptif. Penelitian kualitatif deskriptif merupakan penelitian yang menganalisis data secara induktif dan hasilnya lebih ditekankan pada makna. Penelitian ini berfokus pada menganalisis tindak tutur yang disampaikan oleh Presiden Joko Widodo dalam sidang tahunan MPR 2018-2022. Hasil dari analisis pidato yang diperoleh penulis pada tahun 2018 yaitu jenis tindak tutur asertif sebanyak tujuh tuturan, tindak tutur direktif sebanyak tiga tuturan, tindak tutur ekspresif sebanyak satu tuturan, tindak tutur deklaratif sebanyak satu tuturan, serta tindak tutur komisif sebanyak satu tuturan. Jenis tindak tutur yang terdapat pada tahun 2019, yaitu asertif sebanyak sembilan tuturan, direktif lima tuturan, ekspresif sebanyak satu tuturan, jenis tindak tutur komisif dan deklaratif tidak terdapat pada pidato tahun 2019. Jenis tindak tutur ilokusi yang terdapat pada pidato tahun 2020 yaitu asertif empat tuturan, direktif empat tuturan, ekspresif sebanyak tiga tuturan, deklaratif sebanyak dua tuturan dan komisif sebanyak satu tuturan. Jenis tindak tutur yang terdapat pada tahun 2021 jenis tindak tutur asertif sebanyak sebelas tuturan, direktif sebanyak enam tuturan ekspresif lima tuturan, deklaratif sebanyak satu tuturan. Tidak ada jenis komisif pada pidato tahun 2021. Jenis tindak tutur ilokusi yang terdapat pada pidato tahun 2022 yaitu asertif sebanyak enam tuturan, direktif sebanyak delapan tuturan, ekspresif sebanyak lima tuturan, deklaratif sebanyak dua tuturan dan komisif sebanyak satu tuturan. Menurut Kamus Besar Bahasa Indonesia (KBBI) bahan ajar merupakan segala sesuatu yang dapat dipakai atau dijadikan pedoman atau digunakan untuk mengajar. Bahan ajar dapat pula diartikan sebagai bahan yang harus dipelajari peserta didik sebagai sarana untuk belajar.

Kata Kunci: tindak tutur ilokusi, pidato kenegaraan, bahan ajar

***ILLOCUTIONAL SPEECH ACTS ANALYSIS
AT THE STATE SPEECH OF PRESIDENT JOKO WIDODO
IN THE 2018-2022 MPR ANNUAL ASSEMBLY
AND IMPLEMENTATION OF TEACHING MATERIALS***

ABSTRACT

This study aims to describe the types, functions and to find out illocutionary speech acts in President Joko Widodo's state address at the 2018-2022 MPR annual session regarding the implementation of teaching materials. Speech is an expression of thoughts in the form of words shown to the audience. The research method used in this research is descriptive qualitative research method. Descriptive qualitative research is research that analyzes data inductively and the results emphasize meaning. This research focuses on analyzing the speech acts conveyed by President Joko Widodo in the 2018-2022 MPR annual session. The results of the speech analysis obtained by the author in 2018 are seven utterances of assertive speech acts, three directive speech acts, one expressive speech act, one utterance of declarative speech acts, and one utterance of commissive speech acts. The types of speech acts found in 2019 were nine assertive utterances, five directive utterances, one expressive utterance, the types of commissive and declarative speech acts were not found in the 2019 speech. The types of illocutionary speech acts found in the 2020 speech were assertive four utterances, directive four utterances, three expressive utterances, two utterances declarative and one utterance commissive. There are eleven types of speech acts in 2021, assertive speech acts, six directive utterances, five expressive utterances, and one utterance declarative. There is no commissive type in speeches in 2021. The types of illocutionary speech acts found in speeches in 2022 are six utterances assertive, eight directive utterances, five expressive utterances, two declarative utterances and one utterance commissive. According to the Big Indonesian Dictionary (KBBI) teaching materials are anything that can be used or used as a guide or used for teaching. Teaching materials can also be interpreted as materials that students must learn as a means of learning

Keywords: illocutionary speech acts, state speeches, teaching materials

ILOCUTIONAL LAWAS LAKU ANALISIS
DINA BICARA NEGARA PRESIDEN JOKO WIDODO
DINA MAJLIS TAHUNAN MPR 2018-2022
JEUNG PELAKSANAAN BAHAN AJAR

RINGKESAN

Ulikan ieu miboga tujuan pikeun ngadéskripsikeun jenis, fungsi jeung pikeun mikanyaho tindak tutur ilokusi dina biantara kanagaraan Présidén Joko Widodo dina sidang taunan MPR 2018-2022 ngeunaan palaksanaan bahan ajar. Biantara mangrupa éksprési pikiran dina wangun kecap anu dipidangkeun ka balaréa. Méthode panalungtikan anu digunakeun dina ieu panalungtikan nyaéta méthode déskriptif kualitatif. Panalungtikan kualitatif déskriptif nya éta panalungtikan anu nganalisis data sacara induktif sarta hasilna leuwih nekenkeun harti. Ieu panalungtikan museur kana nganalisis tindak tutur anu ditepikeun ku Présidén Joko Widodo dina sidang taunan MPR 2018-2022. Hasil analisis tutur anu dimeunangkeun ku pangarang taun 2018 nya éta tujuh ragam tindak tutur asertif, tilu tindak tutur diréktif, hiji tindak tutur éksprésif, hiji ragam tindak tutur déklaratif, jeung hiji ragam tindak tutur komisif. Jenis tindak tutur anu kapanggih dina taun 2019 nya éta salapan kalimah asertif, lima kalimah diréktif, hiji kalimah éksprésif, jenis tindak tutur komisif jeung déklaratif henteu kapanggih dina wawacan taun 2019. opat kalimah, diréktif opat, tilu éksprésif, dua déklaratif, jeung hiji komisif. Dina taun 2021 aya sabelas rupa tindak tutur, nya éta tindak tutur asertif, genep kalimah diréktif, lima kalimah éksprésif, jeung hiji kalimah déklaratif. Dina wawacan taun 2021 teu aya tipe komisif. Jenis tindak tutur ilokusi anu kapanggih dina wawacan taun 2022 nya éta genep kalimah asertif, dalapan kalimah diréktif, lima kalimah éksprésif, dua kalimah déklaratif jeung hiji komisif. Nurutkeun Kamus Besar Bahasa Indonesia (KBBI) bahan ajar nya éta naon-naon anu bisa dipaké atawa dijadikeun pituduh atawa dipaké pikeun pangajaran. Bahan ajar ogé bisa dihartikeun salaku bahan anu kudu diajarkeun ku siswa minangka sarana diajar (Depdiknas, 2003).

Konci: tindak tutur ilokusi, wawacan kanagaraan, bahan ajar